

TURIZM SOHASI ORQALI SURXONDARYO VILOYAT IQTISODIYOTINI MUSTAHKAMLASH

To‘rayev Jo‘rabek Abdullayevich

Surxondaryo viloyati hokimining turizm, madaniyat, madaniy meros va ommaviy kommunikatsiyalar masalalari bo‘yicha o‘rinbosari

Annotatsiya:

Jahon miqyosida turizm iqtisodiy rivojlanishning muhim tarmoqlaridan biri bo‘lib, 2019-yilda global YaIMning 10,4 foizini tashkil etgan. 2022-yilda pandemiya so‘ng sayyohlar soni 960 millionga yetib, xalqaro turizm global yalpi ichki mahsulotning 9,1 foizini qayta tikladi. MDH davlatlari orasida Rossiya, Qozog‘iston va O‘zbekiston turizm sohasida yetakchi hisoblanadi. Jumladan, Rossiyada 2022-yilda 25 milliondan ortiq sayyoh qayd etilgan, Qozog‘istonda esa bu ko‘rsatkich 8,5 millionni tashkil etdi. O‘zbekistonda 2022-yilda 5,2 million xorijiy sayyoh tashrif buyurgan bo‘lib, bu 2021-yilga nisbatan 2,5 barobar ko‘pdir. Surxondaryo viloyatida turizm salohiyati yuqori bo‘lsa-da, mavjud imkoniyatlardan to‘liq foydalanilmayapti. Statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, 2022-yilda viloyatda turizm xizmatlari hajmi 310 mlrd so‘mni tashkil etgan. Bu viloyat YAIMining qariyb 3,2 foizini tashkil qiladi. Turizm infratuzilmasida 120 dan ortiq mehmonxona va turar joy maskanlari, 45 ta turizm agentligi faoliyat yuritmoqda. Turizmning yanada rivojlanishi Surxondaryoni nafaqat milliy, balki mintaqaviy turizm markaziga aylantirishi kutilmoqda. Ushbu maqolada shu haqida so‘z borib, yechimlar taklif qilinadi.

Kalit so‘zlar: infratuzilma, iqtisodiyot, turizm, sayyohlik, bandlik, tarixiy meros, ekoturizm, investitsiya, rivojlanish.

Kirish

Surxondaryo viloyati iqtisodiyoti va turizm sohasining o‘zaro aloqasi bugungi kunda dolzarb mavzu hisoblanadi. Ushbu hududning iqtisodiy rivoji uchun turizmning ahamiyati, nafaqat iqtisodiy ko‘rsatkichlarni yaxshilash, balki ijtimoiy va madaniy rivojlanishga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Surxondaryo viloyati, o‘zining boy tarixiy merosi, tabiiy go‘zalliklari va madaniy ziyo manbalari bilan ajralib turadigan mintaqasi sifatida, turistlar uchun qiziqarli yo‘nalishlarga ega. Bu hududda joylashgan tarixiy obidalar, masalan, Termiz shahridagi qadimiy yodgorliklar, turistlarning qiziqishini oshiradi. Ijtimoiy jihatdan, turizmning rivojlanishi mahalliy aholi uchun yangi ish o‘rinlari yaratadi, bu esa iqtisodiy farovonlikni oshirishga yordam beradi. Ta‘lim, sog‘liqni saqlash va infratuzilma sohalarida olib borilayotgan islohotlar, turizm sohasida yuqori malakali kadrlar tayyorlashga imkon yaratadi. Shuningdek, turizm sohasida raqobatbardosh xizmatlarning ko‘payishi, mahalliy bizneslarni rivojlantirishga, yangi brendlar va mahsulotlarni ishlab chiqishga turtki beradi.

Texnologik jihatdan, internet va raqamli marketingning rivojlanishi turizm sohasida yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Bugungi kunda, turistlar ko‘proq onlayn platformalar orqali sayohat joylarini tanlaydilar, shuning uchun mahalliy turizm agentliklari va xizmat ko‘rsatuvchi kompaniyalar o‘zlarini raqamli muhitda faol namoyon etishlari zarur. Ushbu omillar, Surxondaryo viloyatining iqtisodiy rivojlanishida turizm sohasining muhim rolini ko‘rsatadi.

Tahlil va natija

Turizm sohasi bugungi kunda nafaqat iqtisodiy o‘rningining muhim omili, balki xalqaro hamkorlik, madaniy integratsiya va mintaqaviy barqarorlikni ta‘minlovchi strategik soha sifatida ham keng tadqiq qilinmoqda. Jahon miqyosida turizmning iqtisodiyotdagi o‘rni haqida ko‘plab nazariy va amaliy izlanishlar olib borilgan. Xususan, Jahon Turizm Tashkiloti tomonidan turizmning global yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, bandlikka qo‘shgan hissasi va investitsion salohiyati muntazam statistik ko‘rsatkichlar orqali e‘lon qilinib boriladi.

2023-yilgi ma‘lumotlarga ko‘ra, turizm sohasi jahon yalpi ichki mahsulotining 10 foizini tashkil etgan va bu sohada 320 milliondan ortiq kishi band bo‘lgan. Surxondaryo viloyati iqtisodiyotida ham turizm sohasi muhim o‘rin tutib, hududning barqaror rivojlanishida asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Viloyatning tabiiy resurslari, tarixiy-madaniy obidalari, ekologik imkoniyatlari va noyob etnik merosi turizm salohiyatini oshirishga xizmat qilmoqda. So‘nggi yillarda tashrif buyuruvchi sayyohlar sonining ortishi, turizm infratuzilmasining kengayishi va xorijiy investitsiyalarning jalb qilinishi mahalliy iqtisodiy ko‘rsatkichlarga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shu bilan birga, xizmat ko‘rsatish sifati, marketing faoliyati va mutaxassislar yetishmovchiligi kabi muammolar mavjud. Turizmning yanada rivojlanishi Surxondaryoni nafaqat milliy, balki mintaqaviy turizm markaziga aylantirishi kutilmoqda. Ushbu maqolada shu haqida so‘z borib, yechimlar taklif qilinadi.

Ilmiy tadqiqotlar, jumladan, BMTning Turizm va Sayyohlik Tashkiloti tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlar, turizmning iqtisodiy ta'sirini va uning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga qo‘shgan hissasini tasdiqlaydi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi ma'lumotlariga ko‘ra, turizmdan olinadigan daromadlar har yili ortib bormoqda, bu esa hududning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu sababli, Surxondaryo viloyatida turizm sohasini rivojlantirish, nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va madaniy rivojlanishga ham xizmat qiladi.

Surxondaryo viloyatining turizm sohasida mavjud muammolarni aniqlash, ushbu hududning iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Birinchi muammo, infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligidir. O‘zbekistonning boshqa viloyatlari bilan solishtirganda, Surxondaryo viloyatida transport va aloqa infratuzilmasi hali ham talab darajasida emas, bu esa turistlarning kelishini va harakatini cheklaydi. Yurtimizda turizm salohiyatini oshirish uchun, samimiy va qulay transport tizimini yaratish zarur.

Ikkinchi muammo, turizm sohasidagi malakali kadrlarning yetishmasligi hisoblanadi. Mahalliy aholi orasida turizm xizmatlarini ko'rsatish uchun zarur bo'lgan malaka va bilimga ega bo'lgan mutaxassislarining kamligi, xizmat sifatini pasaytiradi. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2022 yilda turizm sohasida ishlayotgan xodimlar soni 10% ga oshgan bo'lsa-da, bu hali ham iqtisodiy rivojlanish uchun yetarli emas. Uchinchi muammo, mahalliy madaniyatni va tarixiy merosni saqlashda bo'lgan qiyinchiliklardir. Turizm rivojlanishi bilan bir qatorda, tarixiy obidalar va madaniy merosni saqlash zarurati ortadi. BMTning Turizm va Sayyohlik Tashkiloti tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlarga ko'ra, madaniy merosni saqlamagan holda turizm rivojlanishi barqaror bo'lmaydi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish, Surxondaryo viloyatining turizm salohiyatini to'liq ochishga va iqtisodiy barqarorlikni oshirishga yordam beradi. Rivojlanayotgan turizm sektori, mahalliy aholi uchun yangi ish o'rinlari yaratadi, iqtisodiy farovonlikni oshirishga, shuningdek, madaniy merosni saqlashga xizmat qiladi. Shuning uchun, bu muammolarni hal qilish, viloyatning kelajakdagi barqaror rivojlanishi uchun zaruriy shartdir.

Tadqiqotning yakuniy maqsadi, Surxondaryo viloyatining iqtisodiy rivojlanishida turizm sohasining o'rnini aniqlash va ushbu sohadagi muammolarni bartaraf etish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir. Ushbu tadqiqot, viloyatning turizm salohiyatini to'liq ochishga, mahalliy aholi uchun yangi ish o'rinlarini yaratishga va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan.

Kutilayotgan natijalar orasida, birinchidan, viloyatning turizm infratuzilmasini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan strategik reja ishlab chiqish, ikkinchidan, malakali kadrlarni tayyorlash va ularning ishga joylashishini ta'minlash, uchinchidan esa, mahalliy madaniyat va tarixiy merosni saqlash maqsadida innovatsion yondashuvlarni ko'rib chiqish kutilmoqda. Bu natijalar, Surxondaryo viloyatining turizm sohasida raqobatbardoshligini oshirishga va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Mavzuning dolzarbligi, viloyatning qiyin iqtisodiy sharoitlari va turizm sohasidagi muammolar bilan bog'liq holda, iqtisodiy rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar yaratish zarurligidan kelib chiqadi. Shuningdek, tadqiqot natijalari, mahalliy va davlat organlariga turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha samarali qarorlar qabul qilishda yordam berishi kutilmoqda, bu esa viloyatning kelajakdagi barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Ushbu natijalar tadqiqotning maqsadlariga erishishni ta'minlaydi, ya'ni viloyatning turizm sohasida mavjud imkoniyatlarni yanada kengaytirish va muammolarni hal qilish orqali iqtisodiy barqarorlikka erishish. Shuningdek, olingan ko'rsatkichlar, viloyatning turizm salohiyatini to'liq ochishga qaratilgan amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishda asos sifatida xizmat qiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari, Surxondaryo viloyatining turizm sohasining iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o'ynashini tasdiqlaydi. 2022-yilda turistlar sonining 15% ga oshishi viloyatning jadal rivojlanayotgan turizm salohiyatini ko'rsatadi. Biroq, xizmat ko'rsatish sifatining o'rtacha 4 ballni tashkil etishi, ushbu sohada mavjud muammolarni hal qilish zarurligini ta'kidlaydi. Mahalliy aholi uchun yangi ish o'rinlari yaratish imkoniyatlari ko'rsatilgan statistik ma'lumotlar, turizm sohasidagi xodimlar sonining 20% ga oshganini ko'rsatadi, bu esa iqtisodiy farovonlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shunga qaramay, malakali kadrlarning yetishmasligi va infratuzilmaning rivojlanmaganligi, viloyatning turizm salohiyatini to'liq ochishga to'sqinlik qilmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish orqali, Surxondaryo viloyatining iqtisodiy barqarorligini oshirish va turizm sohasini rivojlantirish imkoniyatlari kengayadi. Natijada, tadqiqot, viloyatning kelajakdagi barqaror rivojlanishi uchun zaruriy chora-tadbirlarni aniqlashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR:

1. Abdullayev A. Turizm va iqtisodiy rivojlanish: O'zbekiston tajribasi. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi. –T:, 2021
2. Davlat Statistika Qo'mitasi. O'zbekistonning iqtisodiy ko'rsatkichlari. Olingan manzil: <https://www.stat.uz>.
3. Isroilov I. Turizmni rivojlantirishda mahalliy aholi ishtiroki. Tashkent - 2020.
4. Karimov A. Surxondaryo viloyatining turizm salohiyati. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi ma'lumotnomasi. 2019.
5. Nurmatov D. Turizm va madaniyat: O'zbekistonda yangi imkoniyatlar. Journal of Tourism Studies, 2021. 5(2), 45-58.
6. Shodmonov S. Turizm sohasida malaka oshirish: Yangi yondashuvlar. International Journal of Management and Economics, 2022. 14(3), 112-124.